

17.1.2025

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Elielinaukion ja Asemakukion asemakaavan muutoksen luonnoksesta

HEL 2020-004243 T 10 03 03

Helsingin kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoituspalvelu on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa koskien Helsingin kaupungin 2. kaupunginosan (Kluuvi) korttelin 2012 tonttia 1 sekä katualueita. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta perustehtävänsä mukaisesti kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta.

Asemakaavan muutos (kaavaratkaisu) koskee Helsingin ydinkeskustassa olevaa aukiotilasarjaa Rautatieaseman länsipuolella. Asemakaavan muutoksen kaavaselostuksen luonnoksen (16.12.2024) mukaan kaavaratkaisu mahdollistaa uuden liike- ja toimitalokorttelin rakentamisen Elielinaukiolle, Asemakukion kehittämisen sekä alueen liikenteen muuttamisen pyöräily- ja kävelypainotteisemmaksi. Alueen täydennysrakentamisella on tarkoitus lisätä keskustan toimitilarajontaa ja vahvistaa keskustan työpaikka-alueita. Suurin osa kehitettävästä Elielinaukiosta on tällä hetkellä bussien liikenne- ja laiturialuetta. Suunnittelun lähtökohta on, että Elielinaukion terminaalia käyttävä bussiliikenne siirtyy Kamppiin ja Asemakukion sijaitseva taksiasema siirtyy Postikadulle. Elielinaukiolle uutta liike- ja toimitilakerrosalaa on suunniteltu 27 400 k-m² ja Asemakukion uuteen paviljonkirakennukseen liikenneterminaalin yhteystiloja sekä kahvila ja liiketilaa on suunniteltu 270 k-m².

Alueella on voimassa useita asemakaavoja (vuosilta 1939–2018) ja niissä Elielinaukio, Asemakukio ja Postikatu on merkitty katualueeksi. Lisäksi alueella on voimassa maanalaisia asemakaavoja (vuosilta 1975–2015), jotka mahdollistavat mm. metron, Pissararadan sekä maanalaisia kävelyalueita. Helsingin yleiskaavassa 2016 alue on merkitty keskusta-alueeksi C1 (Palvelu-, liike- ja toimitilapainotteinen keskusta).

Suunnittelualue sijoittuu kahden valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY 2009) Helsingin Rautatien ja kolmesta kohteesta koostuvan kokonaisuuden RKY-alueen Vakuutusyhtiö Pohjan talo, Lasipalatsi ja Rautatalo väliin. Suunnittelualueelle sijoittuu suojeltu rakennus ja lisäksi suuri osa suunnittelualueen reunustavista rakennuksista on suojeltu asemakaavamerkinnoin. Helsingin päärautatieasema on suojeltu lisäksi asetuksella valtion omistamien rakennusten suojelusta (480/85). Alue on myös osa maakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä Helsingin empire-keskusta ja kivikaupunki.

17.1.2025

Helsingin kaupunki omistaa alueen suurelta osin. Korttelialueet ovat yksityisomistuksessa. Asemakaavatyö on käynnistetty Elielinaukion ja Asema-aukion suunnitteluvaramuksen takia. Suunnitteluvaramus on haettu alueen ideasuunnitelman laatimista ja jatkokehitystä varten. Elielinaukion ja Asema-aukion alueen kehittämiseksi käynnistettiin vuonna 2020 kansainvälinen kutsumuotoinen arkkitehtuurikilpailu. Elielinaukion ja Asema-aukion arkkitehtuuri- ja konseptikilpailun voittajaksi valittiin arkkitehtitoimisto Snøhettan ehdotus Klyyga. Kilpailun voittanut rakennus koostuu ylöspäin kapenevista rakennusosista muodostaen pääosin monumentaalisen kaksisiipisen rakennuksen. Rakennuksen korkein kohta asettuu Postitalon puolelle räystäslinjan laskeutuessa portaittain kohti Rautatieaseman länsisiipeä. Uusi Eliel viitesuunnitelman (Snøhetta/ ADT, 1.10.2024) mukaan Elielinaukiolle suunnitellun uudisrakennuksen julkisivu saa vaikutteita ympäristöstään, lainaten pystysuuntaisia linjoja ja rytmikkyyttä Saarisen historiallisesta rautatieasemasta. Uudisrakennuksen materiaaleissa yhdistyvät perinteiset kiviaineiset elementit, kuten luonnonkivi, tiili ja rappaus, jotka ovat ominaisia kaupungin keskustalle, sekä modernit lasirakenteet, jotka ovat tyypillisiä Töölönlahdenkadun uudelle rakennuskannalle.

Helsingin kaupunginmuseon kanta

Asema-aukio ja Elielinaukio muodostavat nykyään toisiinsa liittyvän tilasarjan, mutta niiden syntyhistoria on ollut toisistaan riippumaton. Asema-aukio alkoi rakentua 1900-luvun alussa rautatieaseman valmistuttua, kun se tuli osaksi aseman liikenteen logistiikkaa. Lopullisesti Asema-aukio merkittiin paikalleen Postitalon suunnittelun yhteydessä 1938, kun se kaavoitettiin ja nimettiin. Elielinaukio on aukiona huomattavasti nuorempi ja se muodostui avoimeksi aukioksi vasta 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa, kun VR:n yli 120 vuotta toiminut konepa- ja-, rata- ja huoltokäyttö poistui alueelta. Elielinaukio merkittiin asemakaavaan 1996 ja samalla alueella sijainnut entinen VR:n varastomakasiini, nykyinen ravintola Vltava, vuodelta 1910 suojeltiin sr-2-suojelumerkinnällä.

Kaava-alue rajautuu arkkitehti Eliel Saarisen suunnittelemaan Helsingin rautatieasemaan (1919), joka torneineen on yksi Suomen ja Helsingin ikonisimpia maamerkkejä. 1900-luvun alun arkkitehtuurin merkkiteos on myös kansainvälisesti tunnettu kohde. Rautatieasema suojeltiin rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla 2018. Suunnittelualueella, Elielinaukion länsipuolella sijaitsee toinen ikoninen rakennus Rautatieaseman länsisiipeä vastapäätä kohoava Postitalo. Vuonna 1938 valmistuneen Helsingin Pääpostitalon (alk. Helsingin posti- ja lennätintalo) suunnittelivat vuonna 1934 järjestetyn kilpailun perusteella arkkitehdit Jorma Järvi ja Erik Lindroos, arkkitehti Kaarlo Borgin ohjauksessa. Postitalo sijoittuu kaupunkikuvallisesti keskeiselle raken-

17.1.2025

nuspaikalle Mannerheimintien ja Töölönlahden alueen niveleen. Rakennus on suojeltu asemakaavassa sr-1-merkinnällä. Suunnittelualueen läheisyyteen sijoittuu lisäksi Sokoksen talo eli kiinteistö Oy Valta-kulma (1952). SOK:n hotelli- ja liikerakennuksen suunnitteli arkkitehti Erkki Huttunen. Rakennus on suojeltu asemakaavassa sr-1-merkinnällä.

Kaupunginmuseo on lausunut Elielinaukiota koskevan asemakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 11.9.2020. Museo totesi lausunnossaan suunnittelualueen olevan historiallisesti kerroksellinen ja arvokas kulttuuriympäristö ja korosti, että asemakaavan muutostyössä ja alueen suunnittelussa tämän tulee olla lähtökohtana. Museo nosti lausunnossaan esiin, että asema-aukiot ja Elielinaukiota rajaavat rakennukset muodostavat eri-ikäisen, mutta ehyen taustan aukioille ja avoimien aukoiden merkitys on olennainen kehystämässä arkkitehtuuriltaan keskiössä olevaa päärautatieasemaa. Aukioiden ja niiden rajavien rakennusten lisäksi kulttuuriympäristölle merkittäviä ovat näiden muodostamat katunäkymät ja alueen historiallisten ominaispiirteiden säilyminen ymmärrettävinä.

Suunnittelualueelle on laadittu suunnitteluperiaatteet (KSLK, 13.12.2016), jotka ovat lähtökohtana alueen suunnittelulle. Suunnitteluperiaatteissa Elielinaukion uudisrakentamiselle annettu räystäslinjan maksimi korkeustaso +44 (Sanomatalon räystäslinja). Suunnitteluperiaatteissa todetaan myös, että uudisrakentamisen massoittelussa ja korkeuksissa tulee huomioida tasapainoinen suhde Rautatieaseman räystäslinjaan, jonka korkeustaso on +15. Kuten museo jo aiemmassa lausunnossaan toi esiin, korkeustaso vastaa todellisuudessa Postitalon räystäslinjaa ja on museon näkemyksen mukaan paikalle liian korkea. Näin korkea rakentaminen heikentäisi kaupunginmuseon näkökulmasta Rautatieaseman lisäksi myös Postitalon veistoksellista asemaa kaupunkikuvassa. Museo katsoo, että rakentamisen määrä ja korkeus tulee sovittaa tasapainoiseksi osaksi ympäristöä ja Töölönlahden miljööttä, tutkimalla rakentamisen korkeutta esimerkiksi Postitalon matalammista siivistä.

Kaavaluonnoksessa entisen VR:n varastomakasiinin (1910), nykyisin ravintolana toimivan Vltavan sr-2-suojelumerkintä on säilytetty. Kaavaselostuksen mukaan Vltavan rakennus liitetään kuitenkin lasisella yhdysosalla Elielinaukiolle suunniteltuun liike- ja toimistorakennukseen. Ravintola Vltavan talo liittyi alun perin laajaan rautateiden konepaja-alueeseen makasiinirakennuksena. Rakennus on tänä päivänä viimeinen muistuma koko Töölönlahden käsittäneen ratapiha-alueen teollisesta käytöstä, joka on saanut väistyä myöhemmän kaupunkikehityksen alta. Museon näkökulmasta alueen vanhinta säilynyttä rakennuskantaa edustavalle entiselle varastomakasiinille tulisi jättää suunnitel-

17.1.2025

missa esitettyä enemmän tilaa ympärilleen myös Elielinaukion puoleisen julkisivun osalta.

Kaavaluonnoksessa asema-aukiolle on esitetty uutta paviljonkirakennusta. Asema-aukion liikenneterminaalin paviljonki siirretään lähemmäksi Sokoksen rakennusta alueelta poistuvan autorampin paikalle. Kaavaselostuksen mukaan uusi paviljonkirakennus soveltuu paremmin kaupunkirakenteeseen antaen tilaa viihtyisälle kävely-ympäristölle ja aukiotilalle. Paviljonkirakennus mahdollistaisi terminaalitilojen lisäksi myös pienimuotoista liike- ja kahvilatilaa. Pyöreä paviljonki on suunniteltu lasiseksi, jotta se avautuu mahdollisimman hyvin ympäristöönsä. Paviljongin veistosmaisen kuparikaton alle jäävä ulkotila tulee olemaan kaavaselostuksen mukaan myös kohtauspaikka alueen käyttäjille. Paviljonkirakennus toisi toteutuessaan näkyvän uuden kerrostuman Asema-aukion ympäristöön. Uusi paviljonki poikkeaisi merkittävästi Asema-aukion nykyisestä metron sisäänkäynnistä, joka on muotokieleltään ja sijainniltaan sekä kooltaan huomaamattomampi suhteessa Rautatieasemaan ja lähiympäristöön. Kaupunginmuseon näkemyksen mukaan paviljonkirakennuksen kokoa tulee pienentää. Asema-aukion avoimuus ja hengittävyys tulee turvata etenkin, jos Elielinaukio rakennetaan umpeen.

Uudisrakentamisen sijoittaminen suunnittelualueelle on poikkeuksellisen vaativa tehtävä, sillä Rautatieasema ja sen edusaukio yhdessä Asema-aukion ja Elielinaukion kanssa muodostavat poikkeuksellisen kaupunkitilakokonaisuuden Helsingin ydinkeskustassa. Suunnittelussa tulee myös huomioida, että aukoiden pinnoitemateriaalien, kalusteiden, istutusten sekä valaistuksen on oltava luonteeltaan arvokkaaseen ympäristöön soveltuvia. Kuten kaupunginmuseo on jo aiemmassa lausunnossaan korostanut, näkymiä Rautatieasemalle ei tule peittää, vaan merkkirakennus vaatii ympärilleen riittävästi tilaa, jotta se säilyy dominanttina. Rautatieaseman tornin tulee säilyä maisemallisena kiintopisteinä, jolle tulee olla näkymät suunnittelualueelta ja kauempaakin. Paviljongin sijoittelussa on myös otettava huomioon, että Rautatieaseman länsijulkisivu on kokonaisuutena arkkitehtonisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas. Museo on aiemmassa lausunnossaan todennut, ettei Asema-aukiolle tule sallia lisärakentamista. Edelleenkin kaupunginmuseo korostaa, ettei rakennusoikeutta tule lisätä aukiolle.

Lisätiedot

Katariina Ruuska-Jauhijärvi, tutkija, puhelin: 09 310 36473
katariina.ruuska-jauhijarvi(a)hel.fi

Sari Saresto

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

5 (5)

17.1.2025

kulttuuriympäristöpäällikkö

Postiosoite

PL 17401
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kulttuurijavapaa-aika@hel.fi

Käyntiosoite

Aleksanterinkatu 16
Helsinki 17

Puhelin

+358 9 310 1060

Y-tunnus

0201256-6